

מאמר כו

צפון - נשמת ישראל למעלה מן הזמן

הרמ"א "ויקדים עצמו, שגם ההלל יקרא קודם חצות". והנה בפשטות מה שמצוות הלילה קשורות לזמן 'חצות' נובע מכך שגאולת מצרים התחילה במכת הבכורות שהיתה בחצות, ויש להוסיף ולהתבונן בכך שכל הגאולה קשורה דוקא לזמן חצות.

ויש לבאר בהקדם הבנה יסודית של מציאות הזמן שנקרא 'חצות', שהנה מקשים העולם, מהי נקודת 'חצות', ועל דרך משל - הלילה שהוא י"ב שעות, אם נחלק ו' שעות לחציו הראשון וו' שעות לחציו השני, לא ישאר חלק כלשהו ביניהם, ואם כן קשה כיצד יתכן שיש מציאות זמן שנקרא 'חצות', ובאיזה זמן מתו בכורי מצרים.

ומקובץ לבאר בזה, שבאמת אין מציאות זמן שנקרא 'חצות', אלא שלצורך הכאת הבכורים לא היה צריך מציאות של זמן, שהרי גם מיתה איננה 'פעולה' אלא 'הפסקת החיים', ובוה מיושב השאלה הנ"ל - שבכורי מצרים חיו עד סוף החצי הראשון של הלילה, ומאז ואילך הם הפסיקו לחיות וממילא הם מתו.

אמנם יש להוסיף ולהתבונן בכך, שהרי התחלת גאולת בני ישראל במצרים היה במכת בכורות שהיתה בחצות הלילה, וביאר הרבי ר' בונם מפשיסחא שבמכת בכורות היה הגילוי של השי"ת בבריאה באופן של 'אני ראשון', וממילא מתו כל

תמיהה בענין זמן חצות

אחר קיום סעודת היום כדת וכדין, פונים אנו לאכול את האפיקומן - 'זכר לקרבן פסח'. והנה כתב בספר זרע קודש לבאר את שאלת הבן החכם "מה התכלית בגלות במצוות אלו שאנו עושים זכר לפסח וחגיגה. ומשייכים לו שאצלו יתברך חשוב זה כאילו הקרבנו פסח בבית המקדש, וזהו שמשייבין לו כהלכות הפסח, שאצלו יתברך חושב זה כאילו הקרבנו פסח, ולכן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, דכמו שהיה אסור לאכול אחר הפסח, כן עתה - כי האפיקומן חשוב לפניו יתברך כאילו הקרבנו פסח".

נמצא שאכילת האפיקומן היא ממש כאכילת הקרבן פסח, והנה הקרבן פסח נקרא 'קרבן הוי"ה' (כמו שהתבאר בהרחבה כשער 'קרבן פסח'), וכשהאדם אוכל מקרבן הפסח הוא כביכול אוכל משולחן המלך, והדברים האלו חוזרים ונשנים באכילת האפיקומן שהיא זכר לקרבן פסח, והיא זמן דביקות נשמות ישראל בקונם, ונבוא לעסוק בהבנה פנימית בסוגיא זו, ובה יבואר מדוע אכילת האפיקומן היא עד חצות, ויבואר שענין זה גופא מלמד על דביקות נשמת ישראל בקונם, ואיך שכל מציאותם היא למעלה מהמקום והזמן.

הנה כתב בשולחן ערוך "יהא זהיר לאכול קודם חצות" (אורח תעו א), והוסיף

הטעמים שבעולם כמו אכלו ישראל כמדבריה.

משברים תאות אכילה לגמרי, ד שזכו שלא נהנו מאכילתם יע בצחצחות נפשך וכו'. כי האנשים הגסים יש שמתענגים ח ובעלי קומה יותר מהשרים, י בלחם ומים עד שירגיש בו

ג לו חתיכת לחם ושייבך מאד למים בו טעמי כל המאכלים. וזהו הק' (שמות קנג.) ששביעת ה הוא לענין טעמי המאכלים ה. וזה בחי' לא ניתנה תורה כן בהתורה הוא שגם אז היה

ה זהו שכל השולחן משנה 'הביאו לפניו', סדר מצוות הלילה 'הקב"ה, וזהו 'לפניו' שה'.

פניו גופו של פסח, שים טובים של בני השם יתברך. אבל הוא לה'. וכן כל "כנ"ל. וזהו שאמרו ו הטובות והישועות שלמה לשבת הגדול)

What is the middle point in a 12 hr period??

What is the middle point in a 12 hr period??

What is the middle point in a 12 hr period??

הבכורות שהיוו סתירה כביכול לענין זה, חוץ מבכורי ישראל, שנתגלה שבכורתם אינו סתירה למלכות ה', אלא אדרבה - בני ישראל מושרשים ואחוזים ב'אני ראשון' של השי"ת, אשר קורא עליהם "בני בכורי ישראל". נמצא שמכת בכורות היא תחילת גאולתם של ישראל.

ואם כן, אף אם נאמר שלצורך הכאת הבכורות אין צורך ב'זמן' שנקרא חצות, אך אחר שנתבאר שבזמן חצות היה גילוי נשגב זה של 'אני ראשון', והוא השורש לגאולת בני ישראל, יש להתבונן מתי אירע גילוי זה. וכמו כן יש להתבונן מדוע כה שגבה מעלתו וגדולתו של זמן חצות, שבו מתו הבכורות והתחילה גאולתם של ישראל?

← חצות - זמן שלמעלה מהזמן

ויש לומר, שאמנם בעולם הגשמי אין מציאות זמן שנקרא 'חצות', אלא שיש מושג רוחני שנקרא 'למעלה מהזמן', ואיננו בתוך מגבלות הטבע והזמן, וזה מתגלה כביכול בין שני חלקי הזמן - בין הזמן שקודם חצות לזמן שאחר חצות.

והרי אלו הם דברי הרבי ר' בונם, שהתגלה לתוך הבריאה מציאות שהיא לגמרי למעלה מהבריאה, התגלה ה'אני ראשון', ה'ראשית' של הבריאה, ומוכן שכחלק מגילוי זה - נעשה הגילוי בזמן שאינו זמן, זמן שהוא למעלה מהזמן.

נשמות ישראל - למעלה מהטבע

והטעם שמכת בכורות היתה דוקא בצורה זו הוא מכיון שבכך מתגלה

שנשמות ישראל הם למעלה מהעולם הגשמי והמצוצמם. כי כמבואר לעיל יחד עם מכת בכורות היתה גאולתם של ישראל, על ידי השי"ת ירד בתוך מצרים וקרא עליהם "בני בכורי ישראל", וממילא הם לא מתו כשאר הבכורות. נמצא שזמן לידת נשמות ישראל היתה בזמן שלמעלה מהזמן, ובכך מתגלה שבאמת כל מציאותם של נשמות ישראל היא למעלה מהעולם הזמן והטבע.

ומוציאים אנו כבר ענין זה בשורש לידת נשמת ישראל, שכאשר הראה השי"ת לאברהם אבינו את נשמות ישראל נאמר "ויוצא אותו החוצה" (בראשית טו ה), ודרשו חז"ל (שבת קנו.) "מניין שאין מזל לישראל שנאמר 'ויוצא אותו החוצה'. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא 'רבונו של עולם, בן ביתי יורש אותי'. אמר לו 'לאו, כי אם אשר יצא ממעיך'. אמר לפניו 'רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי, ואיני ראוי להוליד בן'. אמר ליה 'צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל'". וכן הביא רש"י (בראשית טו) "הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים". ומבואר שאף שמצד הבריאה לא יכל אברהם אבינו להוליד, העלה אותו השי"ת מעל הבריאה, ומשם הוא קיבל את הכח ללידת יצחק.

ומבואר בספה"ק התועלת בהנהגה זו - שלידת יצחק היתה למעלה מן המזלות, שבוה נקבע המציאות שנשמת ישראל איננה שייכת לגשמיות העולם הזה והמזלות, וכל מציאותם הוא למעלה מהטבע והכוכבים. וכך כתב המבי"ט בספר בית אלקים (שער התפילה): "וכמו שנאמר

על אברהם אבינו ' שהוציאו מחללו של וכו'. שהמערכות הם המערכה, ונאמר לו כלומר כמו שאתה לנ יהיה ז

ובשם שהיה בתו הישראלית, מהכוכבים ומהמזלות נשמת ישראל, כליל ז בזמן חצות, שכפי שלמעלה

ומכאן שורש דברי אינם נכלל שבבריאה - 'דומם צ הם דרגה חמישית שמ שזמן יצירתם וצורת הוא בזמן שלמעלה נ הכוכבים

ויש לראות הבנה זו למעלה מהזמן נ

א. ובוה יש לכאר את ה (תהלים קיט סב), חצות לילה בא רוח צפוניו והדברים יתבארו כמין ד לך אימת אתי ליה. אמר ליה 'אין, דכת וטעם הדבר הוא שבאמת שבעים שנה (במדכ"ד יד א) דיקא

ב. וראה שורש הדברים ענין נפלא עומ

1. עיין לקמן סא (בהערה) אברהם אבינו הוציאו מחלל

Part of חסד

Part חסד

הם למעלה מהעולם
פ. כי כמבואר לעיל יחד
היתה גאולתם של ישראל,
ירד בתוך מצרים וקרא
רי ישראל, וממילא הם
בכורות. נמצא שזמן לידת
תה בזמן שלמעלה מהזמן,
באמת כל מציאותם של
יא למעלה מהעולם הזמן
והטבע.

בר ענין זה בשורש לידת
ישראל, שכאשר הראה
אבינו את נשמות ישראל
נו החוצה" (בראשית טו ה),
ז קנו. "מניין שאין מזל
יוצא אותו החוצה". אמר
וש ברוך הוא רבונו של
יש אותי. אמר לו ילאו,
ומעיק. אמר לפניו רבונו
לתי באיצטגנינות שלי,
יד בן. אמר ליה יצא
; שאין מזל לישראל".
אשית שם) "הוציאו מחללו
למעלה מן הכוכבים".
מצד הבריאה לא יכל
ליד, העלה אותו השי"ת
שם הוא קיבל את הכח
רת יצחק.

התועלת בהנהגה זו -
יצחק היתה למעלה מן
קבע המציאות שנשמת
ות לגשמיות העולם הזה
וציאותם הוא למעלה
וכך כתב המבי"ט בספר
התפילה): "וכמו שנאמר

שער סימני ליל הסדר מאמר כו

רנה

ככורות בחצות הלילה. שהנה משה רבינו
אמר לפרעה שמכת בכורות תהיה בזמן
של "כחצות הלילה" (שמות יא ד), ואמרו
חז"ל (ברכות ד.) "וכיון דמשה הוה ידע למה
ליה למימר 'כחצות'", דהיינו מדוע הוא
לא אמר 'בחצות', והגמ' עונה "משה קסבר
שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה
בדאי הוא". ובפשטות הכוונה
שהאצטגנינים לא יוכלו לצמצם בדיוק את
רגע החצות.

אבל אחר הדברים הנ"ל יש לכאר באופן
נפלא, שבאמת האצטגנינים לא
יכולים לעמוד על זמן זה, כי זה נקודת
זמן שלמעלה מהזמן, והאיצטגנינים שהם
חוזים בכוכבים ובמערכות הזמן לא יכולים
לעמוד על נקודת זמן שהיא למעלה מהזמן.
וזוה כעין מה שנתבאר שתחילת ענין זה
היה כבר אצל אברהם אבינו. שכן
גם שם אמר לו השי"ת יצא מאיצטגנינות
שלך, דהיינו ששורש נשמת ישראל היא
דבר שהאיצטגנינות לא יכולה לעמוד
עליו.

א. ובזה יש לכאר את השייכות של דוד המלך לחצות דיקא, כמו שאמר "חצות לילה אקום להודות לך"
(תהלים קיט סב), וכן אמרו חז"ל (ברכות ג.) "כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע
חצות לילה בא רוח צפונית ונושכת בו, ומנגן מאליו. מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר".
והדברים יתבארו כמין חומר על פי דברי חז"ל (סנהדרין עו:) "אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מי שמיע
לך אימת אתי בר נפלי. אמר ליה מאן בר נפלי. אמר ליה משיח. משיח בר נפלי קרית
ליה. אמר ליה אין, דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת". מבואר שדוד המלך נקרא נפלי,
וטעם הדבר הוא שבאמת הוא היה ראוי להיות נפל ולא להיוולד כלל, אלא שאדם הראשון נתן לו משלו
שבעים שנה (כמדובר יד א), נמצא כל מציאות חייו בבריאה היא שלא על פי גרדי טבע הבריאה, ועל כן
דיקא הוא שייך לסוד החצות, שהוא זמן שלמעלה מן הזמן.

ב. וראה שורש הדברים בספר ביאורי אגדות אפיקי ים (לרבי יצחק אייזיק חבר - מועד קטן ג.): "ובזה תבין
ענין נפלא עומק דברי חז"ל וחכמתם מה שאמרו כפ"ק דברכות שהקב"ה אמר למשה 'בחצות'

על אברהם אבינו יוצא אותו החוצה,
שהוציאו מחללו של עולם ואמר לו הבט
וכו'. שהמערכות הם תחתיו ולא הוא תחת
המערכה, ונאמר לו (שם) 'כה יהיה זרעך'.
כלומר כמו שאתה למעלה מן המזלות, כה
יהיה זרעך".

ובשם שהיה בתחילת יצירת האומה
הישראלית, שהיה זה למעלה
מהכוכבים ומהמזלות, כך היה בלידת
נשמת ישראל בליל הסדר, שהיה זה דוקא
בזמן חצות, שכפי שנתבאר הוא זמן
שלמעלה מהזמן".

ומכאן שורש דברי הספה"ק שכני ישראל
אינם נכללים בד' הדרגות
שבבריאה - 'דומם צומח חי מדבר', אלא
הם דרגה חמישית שמעל הכל, והיינו מכיון
שזמן יצירתם וצורת לידת נשמת ישראל
הוא בזמן שלמעלה מן הזמן, ולמעלה מן
הכוכבים והמזלות.

וייש לראות הבנה זו שחצות זה זמן שהוא
למעלה מהזמן בדברי חז"ל על מכת

אם שאל
לשון

Book of
Gen
Book of
Gen

גוד האל
and
חצות

בענין מה שהשי"ת הוציא את משה רבינו מחללו של
עולם במכת ברד.

1. עיין לקמן סא (בהערה) בענין מה שנאמר אצל
אברהם אבינו הוציאו מחללו של עולם, ובמאמר זה

הארת זמן חצות במשך כל הלילה
לשיטת רבי עקיבא

ויש להוסיף ולבאר את שיטת רבי עקיבא (פסחים קכ:): שזמן אכילת הפסח הוא כל הלילה, ולכאורה קשה שהרי הכאת הבכורות במצרים היה בחצות לילה, והוא תחילת גאולתם של ישראל, ומדוע לפי רבי עקיבא אין שום מעליותא בזמן זה, ובפרט אחר כל מה שנתבאר במעלת זמן 'חצות' לילה, בו נולדה גשמת ישראל, וצריך ביאור כיצד יתיישבו הדברים עם שיטת רבי עקיבא?

How can it allow not all night?

ויש לבאר עומקם של דברים, ממשל דרגת "קוצו של י"י" שמעל הארבע אותיות שם הוי"ה, שבפשטות נראה שהקוצו של י' נמצא רק מעל הוי"ד והוא מחובר אליו.

אך בפנימיות מוכן שהקוצו של י' מרמז לדרגת היחידה הגבוהה מן הכל, ואף שהיא מחוברת לוי"ד, באמת היא מעל כל האותיות יחד, ומאירה בכולם יחד, שהרי היא כנגד כח ההיולי הכולל הכל ומעל הכל.²

והוא הדין לענין זמן החצות, שאמנם זמן החצות הוא ברגע מסויים, אבל כלילה גדול זה זמן החצות הוא רק כ'משלי' לכל הלילה כולו, ללמד על הכלל כולו יצא, שכל ההנהגה כלילה הזו היא הנהגה שלמעלה מן הזמן, כביכול כל הלילה כולו הוא 'חצות' אריכתא, שהרי כלילה גדול זה התחילה גאולתם של ישראל שהיא למעלה מן הזמן והעולם.³

ומשה אמר 'חצות' שמא יטעו אצטגניני פרעה וכו', והענין כי באמת רגע התיכונה אשר הוא חצות לילה ממש אינה מורגשת כלל ואינה במציאות כלל, הגע עצמך שסוף רגע האחרון של סוף חצות לילה הראשונה שייך לחצי הראשון ואם כן אינה חצות ממש, שהרי החצי השני עדיין לא התחיל, ואם כן הוא יותר כשיעורו ממה שעבר מחצות הראשונה, ולא היה אפשר למצוא חצות ממש כי אם היה רגע אמצעית בין חצות ראשון לשני שאינה מכללה, ודבר זה אינו כלל.

ונמצא שחצות ממש אינה בהשגת אנושי כלל ואינה בגדר בריאה הגשמית הנופלת תחת הזמן, אבל הוא ענין מעולם הנבדל הרוחני. ובו הי' מכת בכורות במצרים. ולכן ע"י הי' יצי"מ ובחירת ישראל שלקחם הוא ית' לו לעם שנתעלו באותו העת אשר הוא למעלה מן הזמן, ולכן הם תלויים בהנהגה ניסית ואין מזל לישראל שאין להם שום תלי' במזל, שהמזלות הם תלויים בזמן שנעשה על ידי סיבוב הגלגל שבו עושה השעות ורגעים וימים וחדשים ושנים, משא"כ ישראל תלויים בעת ההוה שלמעלה מן הזמן והוא נקודה המרכזית של כל הגלגלים שאין לו סיבוב כלל ונמצא שאין בו זמן כלל.⁴

וראה עוד לעיל מאמר א בענין כחירת ה' בעמו ישראל כליל יציאת מצרים למעלה מטעם ודעת.

ג. ויש להוסיף ולבאר מה שדוקא לשיטת רבי עקיבא כל הלילה הוא בהארה של 'חצות', שכן לידת גשמת ישראל בזמן חצות לילה מבטא את סוד 'מסירות נפש' (כמו שיחבאר לקמן מאמר סג פ"ג), והרי רבי עקיבא הוא זה שאמר לתלמידיו כשסרקו את בשרו מסרקות של ברזל "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' - 'אפילו נוטל את נשמתך', אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימו" (ברכות סא:), היינו שכל ימיו היו בסוד מסירות נפש והתכללות בהשי"ת, בסוד ה'חצות' שלמעלה מהטבע והמזל (כמו שיחבאר עוד ענין מסירות נפשו של רבי עקיבא לקמן מאמר קט).

2. וראה מה שכתב בישמח משה פרשת נצבים, ומה שנתבאר בדבריו בספר ישראל בחירי פרק עד.

3. ועיי' עוד במאמרי הרש"ב תרמ"ג מה נתחדש ברגע חצות.

פסח על שום שדי' ישר.

ובהסתכלות והאר מה

במכת בכורות בחצות ד עבר מבית מצרי אחד בני ישראל. כמו שכתב לנגוף את מצרים וראה ועל שתי המזוזות ופ (שמות יב כג), ופירש רש ונראה שענין ה'דילוג' ומשמעותי בגאולה, שכ על שם אותו דילוג. כ (יא) "פסח הוא לה' - ה על שם הדילוג והפסי בתי ישראל מכין בתי ו למצרי וישראל אמצע היום טוב נקרא 'פסח להבין מהו סודו י

ול'הנ"ל יש לבאר,

בענין סוד ה החצות מבטא זמן ש נהפכו בתי ישראל על שהוא למעלה מהמקו שמדלגים על מקום מכ מקום זה איננו נכלל יש רק שני מקומות וכל מה שבאמצע אינו כלל. ועל כן בעצם ד

ד. וראה עוד מה שכתב ו לשנה הבאה באו שמקום שמקדשים בו שם מחשנ

4. הפירוש השני של רש"י ע'